

Peter Sigmond

• RONALD DE LEEUW •

De functie van directeur Collecties is een betrekkelijk nieuwe in het Rijksmuseum. Bij de verzelfstandiging der rijksmusea van midden jaren '90 werd deze gecreëerd als overkoepelende functie ten opzichte van de hoofden van de vijf verzamelfdelingen die het Rijksmuseum toen telde. Peter Sigmond (Wageningen 1948) bekleedde deze positie vanaf 2001 en het eerste opmerkelijke verschil met zijn voorganger Jan Piet Filedt Kok was dat hij in de eerste plaats historicus was. Peter Sigmond had al sinds 1995 de afdeling Nederlandse Geschiedenis van het Rijksmuseum geleid. Dat juist deze geleiding binnen het museum de nieuwe collectiedirecteur leverde, bleek een veelbetekenende stap in de conceptuele en organisatorische herschikking die het Rijksmuseum in de jaren daarna zou ondergaan. In de ontwikkeling van Het *Nieuwe* Rijksmuseum tot een geïntegreerd museum voor kunst en geschiedenis dienden de oude verhoudingen zoals die over vele decennia tussen de verzamelfdelingen waren gegroeid herzien te worden. De klacht dat het geschiedenisbesef in Nederland danig was weggezakt, de introductie van de geschiedeniscanon en de roep om een nieuw Nationaal Historisch Museum die in de afgelopen periode in ons land speelden, geven aan dat het Rijksmuseum hierin al enkele jaren eerder *Zeitgemäss* opereerde.

Toen ik in 1996 zelf als hoofddirecteur aantrad lagen er al plannen om de in de jaren '60 door Dick Elfers ingerichte afdeling geschiedenis te vernieuwen. Er was budget voor een herinrichting gevoteerd, maar de plannen overtuigden nog niet helemaal. Het concept was onvoldoende vernieuwend om van succes van de nieuwe aanpak

verzekerd te zijn. Bovendien kwam de nieuwe totaalvisie op Het *Nieuwe* Rijksmuseum eind jaren '90 al langszij. Daarmee leken de eerdere plannen achterhaald. Besloten werd de afdeling Nederlandse Geschiedenis voorlopig alleen een facelift te geven, de meest storende elementen aan de verouderde vormgeving te redresseren, zodat de afdeling weer zonder gêne bezocht kon worden. Schilderijen kregen hun oorspronkelijke lijsten weer terug, pendants werden herenigd, de beteksting werd aangepast, de vormgeving wat opgefrist. Daarbij bleef het niet. De afdeling Nederlandse Geschiedenis liet onder Peter Sigmond ook anderszins steeds vaker van zich horen, wilde aan de weg timmeren en meer agenderend programmeren. In de serie *Speerpunten* werd steeds de schijnwerper gericht op een belangrijk moment in onze geschiedenis aan de hand van een authentiek document – bijvoorbeeld de Grondwet van 1848. De serie foto-opdrachten Nederlandse geschiedenis werd onder de titel *Document Nederland* nieuw leven ingeblazen door een partnership met het NRC Handelsblad. Een van de eerste presentaties werd geopend door Peter Sigmonds goede vriend Jaap de Hoop Scheffer. Er waren vervolgens de nodige spraakmakende tentoonstellingen, waaronder die over *Nederland-Duitsland na 1945 (Zimmer frei)* in samenwerking met het Haus der Geschichte in Bonn. Het NIOD was de partner bij de expositie over de Japanse bezetting van Nederlands-Indië tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het was wellicht symbolisch voor de nieuwe richting die het museum toen insloeg dat het in de marge van de opening van juist deze expositie was dat met Jeltje van Nieuwenhoven

werd gesproken over de financiering van de renovatie. Dit resulteerde uiteindelijk in de motie-Melkert en de eerste 100 miljoen gulden die het kabinet-Kok met kamerbrede steun aan het project gaf.

Met veel fantasie werd getracht die voorwerpen te herkennen en te verwerven die later als authentieke getuigen van de 20ste eeuw in de opstelling of in tentoonstellingen zouden kunnen fungeren. Het opsporen, verwerven en tonen van pijnlijke memento's uit de tijd van de NSB en de Duitse bezetting werd niet geschuwd.

Dat Peter Sigmond directeur Collecties van het Rijksmuseum zou worden stond allesbehalve in de sterren. Na voltooiing van zijn studie vaderlandse en algemene geschiedenis in Leiden (bijvak kunstgeschiedenis!) was hij eerst in de uitgeverwereld beland. Bij Fibula-Van Dishoeck (Unieboek bv) werd hij verantwoordelijk voor het fonds kunst en geschiedenis. Daaronder vielen de bekende Fibulareeks, de Pintura Kunstbibliotheek en de Kunstrijkboeken. Een hoogstandje was zijn redacteurschap van de 15-delige Nieuwe Algemene Geschiedenis der Nederlanden, een monsterproject waaraan zo'n 300 auteurs deelnamen. Zijn liefde voor het uitgeven heeft hij – hoewel het niet primair zijn portefeuille binnen de directie was – nooit verloochend en vele malen ten nutte van het publicatiebeleid in het museum aangewend.

In 1980 behaalde Peter het staatsexamen hoger archiefambtenaar (chartermeester) en werd hij directeur van de Rijks Archiefschool, een post die hij tot 1989 bekleedde. In dat jaar aanvaardde hij met het directoraat van het Koninklijk Leger- en Wapenmuseum in Delft, zijn eerste museale baan. Met deze achtergrond was het niet verwonderlijk dat hij een belangrijke rol speelde bij de verwerving van de wapencollectie van Henk Visser voor het Rijksmuseum, waarmee een opvallende lacune in de verzameling op volmaakte wijze kon worden gedicht. Vervolgens bemiddelde hij ook bij het binnenloodsen van de andere helft van deze verzameling bij het Legermuseum.

Als directeur Collecties gaf Peter Sigmond vanaf 2001 leiding aan belangrijke innovaties. De digitalisering van de collecties kwam in een stroomversnelling en kreeg deels ook via allerlei pilot-projecten als de Atlas Mutual Heritage en Het Geheugen van Nederland vorm. De voorbereiding en de inhuizing van de restauratoren in het nieuwe Ateliergebouw in 2007 waren enkele van de mega-klussen die hij op zijn bord kreeg. Toen aan de vooravond van de renovatie asbest

in het hoofdgebouw werd ontdekt gaf hij met Robert van Langh leiding aan de voorbeeldig snelle ontruiming en onderbrenging van de collecties in het daartoe nieuw ingerichte tijdelijke depot in Lelystad. De verzamelafdelingen, waaronder ook de complete collecties van het prentenkabinet en de bibliotheek, werden in deze periode verhuisd naar een tijdelijke behuizing aan de Frans van Mierisstraat, een immense klus waaraan Peter zijn volle energie gaf.

Behalve ruimtelijk veranderde bovendien ook de interne organisatie van de sector Collecties. Met het nieuwe Ateliergebouw in zicht werd onder Peters leiding een ingrijpende herschikking doorgevoerd, waarbij de restauratoren organisatorisch werden losgemaakt uit de afzonderlijke verzamelafdelingen en bij elkaar geplaatst in een nieuwe afdeling Conservering & Restauratie. De oorspronkelijke vijf verzamelafdelingen zelf werden omgevormd tot een drietal, waarbij naast het prentenkabinet, dat bleef bestaan, twee nieuwe afdelingen werden gevormd: Beeldende Kunst, met daarin verenigd Schilderijen, sculptuur, kunstnijverheid en Aziatische kunst, enerzijds, en Geschiedenis anderzijds. Als logische consequentie bereikte Peter dat de numeriek nogal kleine afdeling Geschiedenis in enkele stappen met nieuwe conservatorenfuncties behoorlijk werd uitgebreid.

Veel energie stak Sigmond ook in de opbouw van de nieuwe afdeling Beeld, waarin het museum zowel de visuele registratie van de collecties als de externe en interne service aan de gebruikers verbeterde. Een nieuw opgezet Registrar's Office kreeg als taak alle bewegingen van de collecties centraal te administreren en te doen uitvoeren. Daarbij werd ook het regelen van de inkomende bruiklenen voor de tentoonstellingen van de afdeling Tentoonstellingen overgenomen.

Samen met het hoofd tentoonstellingen was hij verantwoordelijk voor de verstrekking van grote langdurige bruiklenen aan tien zogenaamde 'satellietpresentaties'. Tijdens de renovatie van het hoofdgebouw bleven daarmee grote delen van de collectie in tien musea in Nederland, België en Duitsland toegankelijk, waar in de Philipsvleugel slechts de Gouden Eeuw getoond kon worden. De laatste maanden van zijn directoraat stak hij vele uren in de voorbereiding van de samenwerking tussen Rijksmuseum, Instituut Collectie Nederland en de Universiteit van Amsterdam, met als streven de totstandkoming van een

'centre of excellence' op het gebied van restauratie en conserveringsonderzoek.

Als directeur Collecties leverde Peter Sigmund een belangrijke bijdrage aan de realisatie van het concept voor de geïntegreerde opstelling van kunst en geschiedenis in Het Nieuwe Rijksmuseum en was hij een van de voornaamste pleitbezorgers van de introductie van 20ste-eeuwse kunst. Zijn overtuiging dat geschiedenis vanuit het heden begrepen wordt, dat het geschiedenisverhaal van het Rijksmuseum niet in 1914 plotse-ling ophoudt en dat de geschiedenis van de kunst ook tot in de 20ste eeuw diende te worden doorgetrokken, heeft hij in vele toonaarden beleden. Het is in belangrijke mate dankzij zijn volharding en de kracht van zijn argumenten dat binnen het Rijksmuseum een draagvlak voor de presentatie en verwerving van eigentijdse kunst ontstond.

Bij al deze op de toekomst gerichte activiteiten verloor hij de museale praktijk nooit uit het oog. Tijdens zijn directoraat produceerden de conservatoren van de sector Collecties een indrukwekkend aantal publicaties, uiteenlopend van op een breed publiek gerichte dossiers en handboeken, tot zwaarlijvige bestandscatalogi, waarbij het eerste deel van de catalogus Nederlandse schildere-rijen met ere genoemd dient te worden.

Peter was ook een bedreven schrijver met zo'n 11 boeken en 50 artikelen op zijn naam, met als actieradius naast archiefwezen en automatisering, vooral kunst en (zee)geschiedenis. Als bijzonder hoogleraar Nederlandse cultuurgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam vanwege het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap voerde hij een kleine kruistocht voor de erkenning van het belang van het authentieke voorwerp als historische bron. Hij schreef daarover in 2005 samen met conservator Eveline Sint Nicolaas een instructief en uiterst leesbaar boekje, *Kijken naar Geschiedenis. Onderzoeken en tentoonstellen van historische voorwerpen*, waarin hij veel van zijn idealen verwoordde. Wouter Kloek was zijn partner bij het boek *Zeeslagen en Zeehelden in de Gouden Eeuw* waarin hij in 2007 een voorbeeld schiep hoe kunstgeschiedenis en maritieme geschiedenis elkaar wederzijds konden verlichten. Peter liet zich ook graag verleiden tot een ingezonden stuk. Met name kon hij zich ergeren aan de manier waarop kunst(geschiedenis) en geschiedenis voortdurend in een valse tegenstelling werden geplaatst en daardoor de discussie over de geïntegreerde opstelling van het Rijksmuseum vertroebeld werd.

Ook intern greep hij veelvuldig naar de pen om debatten die in zijn ogen onvoldoende zuiver werden gevoerd door een notitie van zijn hand te verhelderen. Bij de implementatie van de nieuwe museale visie hamerde hij voortdurend op het bewaken van de uitgangspunten en had hij weinig geduld met compromissen die voor het publiek een niet aansprekend resultaat zouden opleveren. Zijn speciale aandacht had ook de zaalbeteksting in het toekomstige presentatie.

Peter Sigmund was een voortreffelijk ambassadeur voor het museum. Hij stelde zijn brede ervaring ten dienste van verschillende besturen en adviescommissies (Reinward Academie). Hij was voorzitter van de Vereniging voor Zeege-schiedenis en de Atlas Mutual Heritage, lid van de Raad van Toezicht van het Muiderslot en participeerde in talloze ad hoc-commissies, veelal op het gebied van erfgoedbescherming of -digitalise-ring. Zijn activiteiten bleven daarbij niet beperkt tot het vaderland. Hij vertegenwoordigde het museum in Jakarta bij de opening door president mevrouw Sukarnoputri van *The drawings of Johannes Rach* en in Istanbul bij de inauguratie van *De Sultan, de Kunstenaar en de Ambassadeur* in het Topkapimuseum.

Als leidinggevende was Peter steeds duidelijk in wat hij van zijn collega's verwachtte en daarbij betoonde hij zich ook een goed luisteraar. Aan het onmogelijke was niemand gehouden, het haalbare stond hem steeds voor ogen. Hij waakte ervoor dat iemand niet met een kluitje in het riet werd gestuurd. Als naaste collega in de directie was Peter Sigmund de beminlijkheid zelve en had hij een positief modererende werking op zijn collega's. Voor zakelijk directeur Jan Willem Sieburgh en mijzelf zal dit triumviraat memora-bel blijven als een tijd van harmonie, eenheid van 'purpose' en groot wederzijds vertrouwen. Daarbij kon hij ook taai en vasthoudend zijn en terugkomen op zaken die zijns inziens te vluchtig of zonder kracht van argumenten dreigden te worden afgedaan. Voor wie hem kent als fervent voetballer, hockeyspeler, roeier, zeiler en wintersporter, zal het duidelijk zijn dat Peter in alles steeds fair en sportief was. Zijn lijfspreuk *suaviter in modo, fortiter in re* had niet toepasselijker gekozen kunnen worden.

(
L
r
(
2
(
(
S
r
(
(
2

Z
v
A
(
(
i
A
F

N
A
(
(
E
(

Wetenschappelijke bibliografie van dr. J.P. Sigmond*

• REDACTIE G.-J. KOOT •

Boeken

MARITIEME GESCHIEDENIS

(met L.H. Zuiderbaan), *Nederlanders ontdekken Australië. Scheepsarcheologische vondsten op het Zuidland*
1ste druk, Bussum, 1976

(gebonden ISBN 90-228-1943-4)

2de en 3de druk, Amsterdam, 1988 en 1993

(paperback ISBN 90-6707-315-6)

(met L.H. Zuiderbaan), *Dutch discoveries of Australia. Shipwrecks, treasures and early voyages off the west coast*
1st. ed., Adelaide 1979

(ISBN 0-7270-0800-5)

2nd. rev. ed., Amsterdam 1995 (ISBN 90-6707-316-4)

Zee, land en stroomlust, bestaande in Verscheyde Gezigten van binnen en buytenlandsche Scheepen (...),

Alphen a/d Rijn 1982

(ISBN 90-6469-597-0)

(inl. bij) *De Grootte Visscherij, bij Petrus Schenck in de Kalverstraat bij de Gaapersteeg in Visschers Atlas tot Amsterdam. A.v/d Laan fecit, S.v/d Meulen delineavit en Petrus Schenck excudit. Alphen a/d Rijn, [1987]*

Nederlandse zeehavens tussen 1500 en 1800,

Amsterdam 1989, Proefschrift.

(ISBN 90-6707-209-5)

(met W. Kloek), *Zeeslagen en zeehelden in de Gouden Eeuw*, (Rijksmuseum dossiers), Amsterdam 2007

(ISBN 978-90-8689-022-4)

(with W. Kloek), *Sea battles and naval heroes in the 17th-century Dutch Republic*, (Rijksmuseum dossiers),

Amsterdam 2007

(ISBN 978-90-8689-028-6)

ALGEMENE GESCHIEDENIS

Algemene Geschiedenis der Nederlanden, Bussum/Haarlem 1978-1983, (eindredacteur van de delen 5 t/m 8 en 12 t/m 14)

(red. met A.G.H. Bachrach en A.J. Veenendaal jr), *Willem III: de stadhouder-koning en zijn tijd*, Amsterdam 1988

(ISBN 90-67070201-X)

(met J.H.J. Andriessen en J. Kerkhoven), *De Eerste Wereldoorlog. Serie lezingen waarin verschillende aspecten van de Eerste Wereldoorlog worden belicht*, Naarden 1994

(uitg. met P.M. Peucker), *Uit liefde voor vaderland en vrijheid. Het journaal van de patriot Arie Johannes Knock over de periode 1784 tot 1797*, (Egodocumenten), Hilversum 1994

(ISBN 90-6550-125-8)

(et al.), *Schiffahrt und Kunst aus den Niederlanden*, Hamburg 1997, cat. tent. Hamburg Messe und Congress GmbH, Hamburg

(ISBN 3-87700-102-5)

(met M. Bossenbroek, L. Schledorn, G.J. van Setten), *Nederland en Indonesië: vier eeuwen contact en beïnvloe-*

ding. *Bronnen bij het eindexamenonderwerp geschiedenis* 2001/2002, Den Haag, 2000
(ISBN 90-73069-12-2)

MUSEOLOGIE

Object van historisch onderzoek, (Oratiereeks), Amsterdam 1999, inaugurele rede Universiteit van Amsterdam
(ISBN 90-5629-093-2)

(met E. Sint Nicolaas), *Kijken naar Geschiedenis. Onderzoeken en tentoonstellen van historische voorwerpen*, Zwolle 2005
(ISBN 90-400-9053-X)

ARCHIVISTIEK

The role of associations of archivists in continuing training, International Council on Archives, [Paris 1984?]
(ISSN 0254-8658)

(met P.J. Horsman en Th.J. Poelstra), *Schriftspiegel, paleografische teksten van de dertiende tot de achttiende eeuw*, Zutphen 1985; 2de druk 1986
(ISBN 90-6255-187-4)

(samenst. met P.J. Horsman), *Het land van Herkomst. Een bundel van artikelen over het Herkomstbeginsel*, 's-Gravenhage 1983, Stichting Archief Publicaties
(ISBN 90-71251-06-3)

Inventaris van het archief van het consulaat-generaal en enige daaronder ressorterende vice-consulaten in Marokko 1753-1810, 's-Gravenhage 1981,
(onuitgegeven, aanwezig in Nationaal Archief te Den Haag)

Inventaris van het archief van het consulaat-generaal en enige daaronder ressorterende vice-consulaten in Marokko 1815-1830, 's-Gravenhage 1981,
(onuitgegeven, aanwezig in Nationaal Archief te Den Haag)

(met H.M. Brokken en J.E.A. Boomgaard... et al.), *Normering primaire toegankelijkheid*, (Reeks studies en rapporten 2, projectgroep) Den Haag 1991
(ISBN 90-71238-66-0)

Artikelen

MARITIEME GESCHIEDENIS

'De weg naar de Oost', in: *Spiegel Historiae*, 9 (1974)
nr. 6, pp. 358-368

'Havens 1580-1650', in: *Maritieme geschiedenis der Nederlanden*, dl. 2 (Bussum 1979), pp. 78-104

'The Development of Dutch Harbours 1500-1800, a survey', in: *I porti come impresa economica*, (Istituto internazionale di storia economica Francesco Datini), Prato 1988

'Delfshaven was eens een zeehaven', in: *Delfshaven, vier historische beschouwingen*, Rotterdam 1990,
pp. 6-17

'Havens in de Republiek in de 17de eeuw', in: *Amsterdam, havenstad in de 17de en 18de eeuw*, bundel Orionis symposium, Amsterdam 1990, pp. 5-12

'Een Voyaige ter zee anno 1544', in: *Archief van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen* 1992, pp. 89-100

'De havens van Dordrecht', in: *Dordt in de kaart gekeken*, Zwolle 1995, pp. 61-83

'Papier komt tot leven. Het belang van de vondsten op Nova Zembla (1871-1995)', in: *Spiegel Historiae*, 31 (1996), nr. 10, pp. 414-418

'Vierhonderd jaar Willem Barentsz. Geen mislukkeling maar een groot poolvorser', in: *Vrij Nederland* 26 oktober 1996, pp. 35-36

'The Dutch Republic and the early discoveries', in: J. Green, M. Stanbury and F. Gastra (eds), *The ANCODS colloquium*, (Special publication no.3, Australian National Centre of Excellence for Maritime Archaeology), Fremantle 1998, pp. 3-8

- 'De wereld van Barents en Van Heemskerck', in: J. Braat...et al., *Behouden uit het Behouden Huys. Catalogus van de voorwerpen van de Barentsexpeditie (1596), gevonden op Nova Zembla. De Rijksmuseumcollectie, aangevuld met Russische en Noorse vondsten*, Amsterdam 1998, pp. 11-17
- 'De illustraties bij het reisverhaal van Gerrit de Veer', in: J. Braat...et al., *Behouden uit het Behouden Huys. Catalogus van de voorwerpen van de Barentsexpeditie (1596), gevonden op Nova Zembla. De Rijksmuseumcollectie, aangevuld met Russische en Noorse vondsten*, Amsterdam 1998, pp. 22-60
- 'Het cedelken', in: J. Braat...et al., *Behouden uit het Behouden Huys. Catalogus van de voorwerpen van de Barentsexpeditie (1596), gevonden op Nova Zembla. De Rijksmuseumcollectie, aangevuld met Russische en Noorse vondsten*, Amsterdam 1998, pp. 191-193
- 'Willem de Vlamingh, een zeventiende-eeuwse zeevaarder van Vlieland', in: *Tien Eeuwen Eijlandt Flielandt*, 8 (1998) nr 2 (sept.), pp. 3-9
- 'Tasmans Tocht van 1642', in: A. Hoving en C. Emke, *De schepen van Abel Tasman*, Hilversum 2000, pp. 11-24 (ook in Engelse en Duitse editie)
- 'Relics of the Dutch East India Company in the Netherlands', in: *The Heritage of the East India Companies in European Museums and Public Collections. Cahiers de la Compagnie des Indes* nr 5/6 (2000-2001), pp. 11-23
- 'Two pewter plates', in: L. Akveld, F. Broeze en F. Gaastra...et al., *In het kielzog. Maritiem-historische studies aangeboden aan Jaap R. Bruijn bij zijn vertrek als hoogleraar zeegechiedenis aan de universiteit Leiden*, Amsterdam 2003, pp. 245-257
- 'De tocht van Willem Barents en Jacob van Heemskerck' in: A. Hoving, *Het schip van Willem Barents. Een hypothetische reconstructie van een laat-zestiende-eeuws jacht*, Hilversum 2004, pp. 15-25
- 'Kilroy was here', in: B. Natter en K. Zandvliet (eds), *De historische sensatie*, Amsterdam 2005, pp. 46-50
- 'Cultural Heritage and a piece of pewter', in: L. Shaw en W. Wilkins, *Dutch Connections. 400 years of Australian-Dutch maritime links 1606-2006*, Sydney 2006, pp. 72-85
- 'Eerbetoon aan een Franse admiraal', in: *Rijksmuseum Kunstkrant* (2007), nr. 4, pp. 11-13
- 'Eerbetoon aan een Franse admiraal', in: *Jaarverslag Rijksmuseum Amsterdam 2006*, Amsterdam, 2007, pp. 64-67
- 'Maritieme geschiedenis in het De Ruyterjaar', in: *Rijksmuseum Kunstkrant* (2007), nr 2, pp. 4-8

ALGEMENE GESCHIEDENIS

- 'Oorlog Verbeeld. Canadese "war artists" en hun voorlopers', in: *Armamentaria*, 25 (1990), pp. 102-117
- 'Thom Vink, "oorlogsschilder" in Irak', in: *Armamentaria*, 26 (1991), pp. 101-106
- 'Majoor E.W. van Dam temidden van zijn jagers in de slag bij Leuven', in: *Armamentaria*, 26 (1991), pp. 107-111
- 'Oorlog en revolutie. Indonesische kindertekeningen uit Djokjakarta 1948-1949 als historische bron', in: *Armamentaria*, 27 (1992), pp. 97-106
- 'Het journaal van den burger Arie Johannes Knok', in: *Armamentaria*, 28 (1993), pp. 21-35
- 'Schilderkunst in de Eerste Wereldoorlog', in: *De Eerste Wereldoorlog*, Naarden 1994
- 'Das Heeresmuseum in Delft und das Festungsmuseum in Naarden', in: *Wissenschaftliche Beiträge herausgegeben vom Staatlichen Schlossbetrieb Festung Königstein*, 1 (1994), pp. 14-24
- 'Het Legerkamp te Rijen, 1831', in: *Bulletin van het Rijksmuseum*, 47 (1999), pp. 259-273
- 'Tekeningen van Mohammed Toha', in: *Bulletin van het Rijksmuseum*, 48 (2000), pp. 304-311
- (H. van Os, Jan P.F. Kok, G. Luijten, F. Scholten), *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1400-1600*, Amsterdam, Zwolle 2000, pp. 42-43, 100-101, 198-200 (Engelse editie: *Netherlandish art in the Rijksmuseum 1400-1500*)
- 'De Geschiedenis van de Republiek in de 17de eeuw', in: J.P. Filedt Kok, R. Baarsen, B. Cornelis...et al., *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1600-1700*, Amsterdam,

Zwolle 2001, pp. 42-50 (Engelse editie: *Netherlandish art in the Rijksmuseum 1600-1700*)

'De geschiedenis herhaalt zich niet...', in: *Het Groene Boekje 1967-2007* (2007), pp. 3-6

MUSEOLOGIE

'Museale presentaties van de Nederlandse Geschiedenis in het Rijksmuseum. Inleiding op twee studies', in *Bulletin van het Rijksmuseum* 45 (1997), pp. 259-262

'Het voorwerp als bron. Omgaan met historische objecten in musea', in: *Kunst en Wetenschap*, 8 (1999) nr 3 (herfst), pp. 35-36

'Geschiedenis in het Rijksmuseum', in: *Museumvisie*, 23 (september 1999) nr 3 (september), pp. VII-X

'Het voorwerp als historische bron', in: *Archievenblad*, 10 (juni 2000) nr 4 (juni), p. 35

'Besef van tijd en gevoel van schoonheid. Nederlandse geschiedenis in een geïntegreerde opstelling', in: *Jaarverslag Rijksmuseum Amsterdam 1999*, Amsterdam 2000, pp. 38-41 (ook in het Engels)

'Different forms of access and their consequences for storage: Some reflections', in: R.D. Smit, E. Sint Nicolaas, P. Sigmond (eds.), *Behind the scenes of the museum. Stores, access and its implications*, z.p. 2002, pp. 5-9

'Museum presentations on the move', in: *Presenting the unrepresentable. Renewed presentations in museums of military history*, Delft 2003, pp. 46-56

'Some thoughts on the importance of cultural heritage and the protection of cultural goods', in: *Art, Antiquity and Law*, 10 (2005) nr 1, pp. 63-71

'Over verzamelen. Authenticiteit en emotie', in: *Nieuwsbrief NFG Nederlands Fotogenootschap*, (2007) nr 57, pp. 4-11

'Wegen Umbau geoeffnet!'. Zur Neupraesentation des Amsterdamer Rijksmuseums, in: H. John, A. Dauschek (eds), *Museen neu denken. Perspektiven der Kulturvermittlung und Zielgruppenarbeit*, Bielefeld 2008, pp. 192-200

ARCHIVISTIEK

'The professional associations and the training of archivists', in: *Janus*, 3 (1985), pp. 8-11

'The role of the professional associations of archivists in the further training of archivists', in: *Archivum. Revue internationale des archives*, 32 (1986), pp. 203-206

'Opleidingen aan de Rijks Archiefschool', in: *Nederlands Archievenblad*, 90 (1986) nr 2, pp. 114-120

'Themadag Selectie en Vernietiging', in: *Overheidsdocumentatie*, 40 (1986) nr 7/8, pp. 89-90

'Die Archivschule in den Niederlanden und Ihre Vorbereitung auf die Anforderungen der Neunziger Jahre', in: *Archivpflege in Westfalen und Lippe*, nr 25 (1986)

'De speld en de hooiberg. Over ontsluiting, beschikbaarstellen en automatiseren', in: *Nederlands Archievenblad*, 90 (1986) nr 4, pp. 282-298

'Opleidingen van archiefpersoneel: De Rijks Archiefschool', in: *Archiefbeheer in de praktijk*, Alphen a/d Rijn 1986, pp. 2034/12-14

(met J.N.T. van Albada), 'Society of American Archivists 1936-1986', in: *Nederlands Archievenblad*, 90 (1986) nr 4, pp. 327-348

(met D. Bearman), 'Explorations of the use of form of material and authority files by dutch archivists', in: *The American Archivist*, 50 (1987), pp. 249-253

(met P.J.Horsman), Beheer en beschikbaarstellen. Archivaris en onderzoeker in een oud spanningsveld, in: *Nederlands Archievenblad*, 92 (1988) nr 2, pp. 138-148

(met H.J. Eijssens en P.J. Horsman), 'Op weg naar een geautomatiseerd archievenoverzicht', in: *Nederlands Archievenblad*, 92 (1988) nr 2, pp. 183-188

'Opleidingen aan de Rijks Archiefschool', in: *Bibliotheek en Archiefgids van België*, 64 (1988) nr 1, pp. 61-67

'De taken van een archivaris en de vereiste kennis om die taken uit te voeren', in: P. Brood (red.), *Voor Burger en Bestuur, twintig jaar Nederlands Archiefwezen 1968-1988*, Hilversum 1988, pp. 139-151

'Een Europese kijk op Noord-Amerika', in: *Nederlands Archiefblad*, 93 (1989) nr 4, pp. 334-345

'Archivausbildung in Europa 1992, einige Dedanken', in: A. Menne-Haritz (red.), *Überlieferung gestalten. Der Archivschule Marburg zum 40. Jahrestag ihrer Gründung*, (Veröffentlichungen der Archivschule Marburg, 15), 1989, pp. 55-57

'Die Archivarsausbildung des wissenschaftlichen dienstes in den Niederlanden', in: W.A. Eckhardt (red.), *Veröffentlichungen der Archivschule Marburg* nr 14 (1989), pp. 130-136

'Divergences and convergences of Archives: a European looks at North America', in: *Proceedings of the Second European Conference on Archives*, Ann Arbor 1990, pp. 5-22 (English and French)

'Ta basika kathekovta tou archeiovomou', in: *E fusioqnoomia tou archeiakou*, Athene 1991, (Basic archival principles for a archival curriculum), pp. 20-27

(en H.M. Brokken, J.E.A. Boomgaard, H.H. Jongbloed, J. Meinema en H. Spijkerman, samenst.), *Normering primaire toegankelijkheid*, (Reeks Studies en Rapporten 2 van de Rijksarchiefdienst) Den Haag, 1991

'Form, Function and Archival Value', in: *Archivaria*, 33 (Winter 1991-92), pp. 141-147.

---

* In deze lijst staan boeken en artikelen apart gerangschikt. Niet opgenomen zijn boekrecensies, voorwoorden, krantenartikelen, e.d. Afgesloten op 8 april 2008.